

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ה' **משה שניצר**
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת **ורדה שניצר**
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

מסכת מנחות ק"ב-ק"ח

בס"ד, י"ז סיון תשע"א

גליון מס' 630

השבוע בגליון

- יהודי שאינו זוכר לאיזו אגודת חסד התחייב צדקה
- יורשי של הנפטר, חייבים לשלם את ספיקות הנדרים של אביהם?
- מדוע בדיני נפשות הולכים אחר הרוב אך לא בדיני ממונות

- החלפת חפצי מצווה רגע לפני קיום המצווה
- נטל אתרוג ולפתע הובא אליו אתרוג מהודר יותר
- ההבדל בין פרה אדומה לנרות חנוכה
- נדרים ללא גבולות
- מנורת ששת הקנים שתפחה למנורת ששה עשר קנים

הבטחה - "אעניק לך מאה זוזים כל שנה"

דף קא/ב שאם מצא אחרת נאה

החלפת חפצי מצווה רגע לפני קיום המצווה

בדפים הקודמים נוכחנו לדעת כי מסוגיות רבות אפשר ללמוד הלכות לגבי מצוות הדלקת הנרות בחנוכה. במאמר זה נסיים את מערכת המאמרים העוסקים בחנוכה, במחלוקת חריפה בין שניים מגדולי הפוסקים, אשר נחלקו לגבי מצוות הדלקת נרות חנוכה, תוך שהם מתנצחים ביניהם אם ניתן להוכיח את הדברים מהלכות... פרה אדומה.

עסקנו בשאלה: אדם שקיים מצווה, כגון נטילת ארבעת המינים, ולאחר מכן מצא אתרוג נאה מן האתרוג שקיים בו את המצווה, האם ישוב ויקיים את המצווה באתרוג המהודר, או שמא לאחר שקיים את מצוותו, שוב אינו יכול לחזור ולקיימה, אף על פי שכעת באפשרותו להדר בה יותר.

נטל אתרוג ולפתע הובא אליו אתרוג מהודר יותר: במאמר זה נדון בשאלה דומה, אך שונה לחלוטין. אדם נטל בידיו ארבעת המינים ובטרם בירך עליהם כדי לקיים בהם את המצווה, התקרב אליו חברו ובידו אתרוג נאה ומהודר שכמוהו לא נראה. הייטוש מידוענו את אתרוגו וייחפז ליטול את אתרוגו המהודר של חברו? לכאורה, אין כל עילה למנוע ממנו לעשות כן, ולא זו בלבד, אלא שאף מצווה עליו לנהוג כך, שהרי מצווה על האדם להדר במצוות. ברם, מתברר, כי בעל "שבות יעקב" ובעל "חכם צבי" נחלקו בדבר, כמו גם לגבי אדם שהכין נרות שעווה והציבם בחנוכייתו כדי לקיים בהם את מצוות הדלקת נרות חנוכה, ולאחר מכן עלה בידו להשיג שמן זית. האם יחליף את נרות השעווה בשמן הזית, או יותיר את נרות השעווה ויקיים בהם את המצווה.

חפצים נעלבים או מתבזים? בעל "שבות יעקב" נקט, כי אין חובה להחליף חפץ של מצווה שכבר יועד לקיום המצווה, משום שעל ידי כך ייגרם בזיון למצווה, ואילו בעל "חכם צבי" חלק עליו, שחובה להחליף את החפץ במהודר יותר. בטרם נפנה לבאר כיצד הם הוכיחו את טענותיהם מסוגייתנו, יש להתבונן בצדדי המחלוקת. כל קורא בוודאי שואל את עצמו, כיצד אפשר להבין שהאתרוג שהוזנח ונרות השעווה שננטשו - התבזו ונעלבו? הרי הדבר אינו עולה על הדעת, ויש לברר, מהו ציר המחלוקת.

ובכן ברור לכל שיש להמנע מהתנהגות שיש בה משום זלזול במצוות התורה. מעתה, כאשר אדם מייחד חפץ מסוים למצווה, ואף מתחיל במעשה המצווה, ולאחר מכן הוא זונח את החפץ ואינו משתמש בו, הוא למעשה מזלזל במצווה משום שאם היה מחשיב את המצווה שבה הוא עוסק, לא

דבר העורך

פותרים שולחן

זו היתה הפעם הראשונה בחיינו שהוא נאלץ לדפוק על דלתו של אחר כדי לבקש עזרה.
חדשים של רעב עשו את שלהם.
הוא נקט על הדלת ומיד החזיר את ידו לכיס מעילו, על שטיח "ברוכים-הבאים" הוא עמד מתחבא בתוך עצמו, עיניו מוסתרות מתחת כובע מצחייה, והקשיב בבושה לרעשים שהתעוררו בתוך הבית בתגובה לנקישותיו החלשות. כמעט תקפתו סחרחרות של בזיונות, בושות ורחמים עצמיים, עד שהסיח את דעתו קמעה מן הרגע הבא, ונדבר באנשים הטובים שהובילוהו הנח.
הבוקר הוא התעורר רעב מתמיד. יומיים תמימים לא הכניס מאכל מוצק לפיו. במכולת השכונתית הוא לא ההין להציג את עצמו כבר שנה תמימה, ובמרו ייאוש הוא פנה לשוטט ברחובות העיר. עיניו העצובות ועצמות לחיי הבלוטות הסגירו את מצוקתו, ויהודי בעל לב רחב קרב אליו ולחש באזנו, כי ברחוב פלוני אלמוני, מספר 7 קומה 2 מתגורר אדם מיוחד במינו, ממש "כלבא שבוע". אין לך מה להתבייש, הפציר בו ההלך, הוא כל כך שמח לתת לאחרים, זה בנשמתו, אני יכול אפילו להרהיב עוז ולומר לך שתגרום לו צער רב אם יודע לו שיהודי רעב נמנע לאכול ממאכליו.
הוא לא ידע כיצד, אבל בשעת צהרים הוא מצא עצמו מול ביתו של היהודי מכניס האורחים הנדיב. קומה שנייה, הוא זכר. קיבתו הריקה התכווצה כגוש ברזל והכבידה עליו, בקושי רב הצליח לעלות את המדרגות. אנשים חלפו ועברו על פניו, והוא הרגיש כיצד שערותיו הולכות ומלבינות קצווה אחר קצווה. נורא ואיום. **הרהורי** נקטעו באחת. עין גדולה בחנה אותו דרך העינית שבמרכז הדלת, והוא השתדל לשוות לעצמו ארשת פנים רצינית ומהוגנת. כעבור שניות נפתחה הדלת.
מתחת לכובע המצחייה שלו, הוא הבחין בגרבי כותנה נתונות בפוזמקאות יוקרתיות השוקעות בתוך שטיח רך חמים ונעים.

צעילוי נשמת

הר"ר **שלמה קרופניק** ז"ל
 ב"ר אריה ישראל ז"ל
 נלב"ע י"ט בסיון תשט"ז
תנצב"ה
 הונצח ע"י ידידו
 הר"ר **אריה ישראל שכטר** שיחי

צעילוי נשמת

מרת **רבקה לאה רוז** ע"ה
 בת יבדלחט"א ר' צבי זאב פרידמן הי"ו
 בהכמתה ובתבונתה תרמה למערכת
 "מאורות הדף היומי" מיום הקמתה,
 וסייעה רבות ברוחניות ובגשמיות
 נלב"ע כ"ב באייר תשע"א
תנצב"ה

צעילוי נשמת

הר"ר **ניסן קלמן** ז"ל
 ב"ר מאיר צבי ז"ל - תל אביב
 נלב"ע כ"ב בסיון תשס"א
תנצב"ה
 הונצח ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **חיים הנטר** ז"ל ב"ר דוד הלוי ז"ל
 נלב"ע ט"ו בסיון תשכ"ז **תנצב"ה**
 הונצח ע"י המשפחה שיחיו

נר ה' נשמת אדם

היה נוטש את החפצים שהחלו לשמש אותו למצווה זו. מנקודה זו ואילך יש להסתפק, אם יש להמנע מאי שימוש בחפץ שהוקצה למצווה, כדי להמנע מבזיון המצווה, או שמא, מאחר שעזיבת החפץ שהוקצה למצווה אינה אלא כדי להדר במצווה זו, אין להתייחס למעשה זה כאל זלזול במצווה. משהבנו את צדדי הספק, נפנה אל המחלוקת עצמה.

בעל "שבות יעקב" (שו"ת סימן ל"ז) פסק, כי אפשר להדליק את נרות השעווה שהוכנו למצווה כדי שלא לבזותם [ראה שם הכוונות]. בן דורו, בעל "חכם צבי" (שו"ת סימן מ"ה), נשאל מהי תגובתו לפסק ההלכה המחודש, והוא ערך תשובה מפורטת בה דחה את ראיותיו של ה"שבות יעקב" אחת לאחת, ואף הציג בפניו קושיה חמורה מן המובא בסוגייתנו. גמרתנו מבארת, כי לדעת רבי שמעון אם שחטו פרה אדומה ולאחר מכן נמצאה פרה נאה הימנה לקיום המצווה, פודים את הפרה האדומה שנשחטה ומקיימים את המצווה בפרה הנאה. הרי לנו, כי אף לאחר שחטת הפרה, שכבר החלו לקיים בה את גוף המצווה, אם נמצאה יפה הימנה, מחליפים אותה באחרת.

ההבדל בין פרה אדומה לנרות חנוכה: יהודי שרכש את הספר "שבות יעקב" הריץ את ההערה החמורה אל מחבר הספר, ובכרך הבא של ספרו (ח"ב סימן ל') השיב בעל "שבות יעקב", כי דין זה לא נעלם מעיניו, אך למסקנת הגמרא (שבועות י"א ב), פדיית הפרה האדומה מתאפשרת באמצעות תנאי מיוחד שנעשה בעת הקדשתה - "לב בית דין מתנה עליהן" - שאם יוחלט להחליפנה באחרת, יתברר כי מעולם לא נתקדשה למצוותה. מעתה, אין כל הוכחה מהגמרא שמותר לבזות חפץ שהוקצה למצוותו, שכן, המקרה של פרה אדומה שונה משאר המקרים בכך, שמראש הותנה כי לא תוקצה למצווה בתנאים מסויימים (ראה ב"בית מאיר" על הש"ס, בליקוטים שבסופו, מה שהעיר על כך).

תשובתו זו של ה"שבות יעקב" וחילוקי הדעות בינו לבין ה"חכם צבי" צוטטו בעשרות ספרים, בין היתר בשו"ת "שבט הלוי" להגר"ש וואזנר שליט"א (ח"ג סימן ע"ט), הדוחה את הערתו של ה"חכם צבי" מסוגייתנו באופן אחר. לדבריו, יש לחלק בין פרה אדומה, שדינה כקרבן, לבין נרות חנוכה. שכן, מצוות ההידור בקרבנות היא מצוות עשה מן התורה, ואילו מצוות ההידור בשאר המצוות, הנדרשת מן הפסוק "זה א-לי ואנוהו", היא מצווה מדרבנן, לדעת ראשונים רבים. לפיכך, הידור בקרבנות, המוטבע במצווה עצמה, מחייב את החלפת החפץ הנוכחי במהודר יותר, שהרי זו חובת המצווה. ברם, בשאר המצוות שבהן ההידור הוא מדרבנן, יתכן שאין לבזות את המצווה כדי להדר בה.

דף ק"ב/ה הרי עלי עצים

נדרים ללא גבולות

במאמר הבא נרכז סביב גמרתנו מספר יהודים שנדרו נדרים בתחומים שונים. האחד, נדבה רוחו אותו למלא בשמן את קני הפמוטות שבבית הכנסת. רעהו התחייב לחבירו מאה זוז לשנה. האחר נדר צדקה למטרה מסויימת, אך אינו מצליח להיזכר להיכן תרם. בסיוע גאוני הדורות, נושׁב יהודים אלה ליד הדף היומי, ונדון כיצד על כל אחד מהם לנהוג לאור דברי חכמינו זכרונם לברכה, ואגב כך גם ניווכח בגדולי הדורות ששחו את קומתם לפני הקודמים להם וביטלו את דעתם מפניהם.

מנורת ששת הקנים שתפחה למנורת ששה עשר קנים: מעשה ביהודי שהתחייב למלא בקביעות את קני המנורה, ששה במספר, שהיתה תלוייה מעל ראשו של החזן בבית הכנסת. הוא מילא בנאמנות את התחייבותו, עד שבבוקר בהיר נדהם לגלות, כי לרגל חידושים ושיפוצים שנערכו בבית הכנסת, נתלתה מנורה בת ששה עשר קנים, חלף המנורה הוותיקה בעלת ששת הקנים. הוא לא ידע את נפשו. אמנם הוא נדר למלא את קני המנורה, אך היה זה בעת שזו הכילה ששה קנים בלבד. מאידך גיסא, הוא לא תחם את התחייבותו לששה קנים בלבד, אלא התייחס באופן כללי למנורת בית הכנסת. בהתייעצות עם רבני הקהילה, הונחה השאלה על שולחנו של הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (ליקוטים בסוגייתנו).

יש למלא אחר האפשרות המצומצמת ביותר לפירוש הנדר: הבה נלמד את גמרתנו, הציע הגאון. במשנתנו נאמר: "הרי עלי עשרון - יביא אחד, עשרונות - יביא שניים". כלומר: הנודר עשרון סולת לבית המקדש, יביא עשרון. הנודר "עשרונות", יביא שני עשרונות, שהרי מיעוט רבים שניים. נמצאנו למדים, שהמשנה צמצמה את ההתחייבות שהנודר נטל על עצמו, עד למינימום האפשרי, ולא הורתה כי עליו להביא מספר רב של עשרונות. אם בנדרי בית המקדש נאמר כן, ודאי שיש להורות כן גם למיודענו ממלא השמן בקני המנורה, ולצמצם את התחייבותו לאפשרות המצומצמת מבין האפשרויות הקיימות - ששה קנים בלבד, כמספר קני המנורה בשעת נדרו.

לכאורה, אין ראייה נפלאה מזו. ברם, רבי עקיבא איגר זצ"ל מחלק בגאונות בין שני המקרים עד שאתה מוצא את עצמך תמה, כיצד עלה על דעתך כי אפשר להשוות ביניהם. הגע עצמך, אומר הגאון, לו נבקש להחמיר עם נודר העשרונות לבית המקדש, כמה עשרונות נצווה עליו להביא, מאה? אלף? מליון? הרי אין לדבר סוף! משום כך מסיגים את התחייבותו עד לדרגה הנמוכה ביותר שאין למטה הימנה. ברם, מניין לנו שהוראת המשנה נסובה גם על מקרים שבהם קיים גבול עליון התוחם את האפשרות הגבוהה ביותר שניתן לחייב בה את הנודר, כגון במקרה שלפנינו, שההתחייבות הרחבה ביותר של ממלא השמן מתייחסת לששה עשר קנים.

שקט

הפוזמקאות החלו לנוע בחוסר סבלנות, והדלת החלה לסוב על צירה המשוטמים כדי לשמש כחייץ מגן בין בעל הבית לאורח הבלתי קרוא.

שקט

הוא לא היה מסוגל לדבר. **כמעט** נסגרה הדלת, והוא הצליח לפלוט בהיסוס: "אדוני, האם מקבלים כאן ארוחות?"
 - "כן בוודאי, יש רק לבצע מספר עבודות תחזוקה לפני שמגיעים למנה העיקרית. תכנס בבקשה", החווה בידו בתנועה אצילית.

מידוענו הרים מעט את מבטו, אך הוא לא הספיק לראות את החיוך הקליל שריחף על פני בעל הבית.
 - **מכשיר** שואב האבק נמצא בארון השרות, מברשת לניקוי הספות נמצא ב...".

שעות ארוכות ומתישות חלפו עליו בעבודות בית. מידי פעם הוא הרווה את צמאונו במי ברז, אך הארוחה המובטחת בוששה לבא. כה התבייש, שלא שאל מאמונה. מה שיהיה, יהיה.

בשעות אחר הצהרים המאוחרות הוא הביט בגאווה על הבית המפואר, נקש חלושות על דלת חדרו של בעל הבית שפרש למנוחת צהרים קלה, ובלא אומר פרש את זרועותיו לכל עבר כאומר, הנה, ביצעת את חלקי, הבה לי את המגיע לי!
 - **עבודה יפה** מאד. באמת יפה. אין מה לדבר. כעת, כמובן, מה שמגיע - מגיע".

הוא עצם את עיניו הלאות, ונתן דרוו למחשבותיו. זמן רב כל כך הרגיל את עצמו לעצור בכח מחשבות מענגות על מאכלים טעימים לחיך - הייסורים שבאו בעקבותיהם היו מרים וקשים. הפעם, כך הרגיש, יש שר לפעולתו, והוא עומד להגיע בצורה הטובה ביותר שיכול היה לקוות לה.

הוא יתחיל מהמנה האחרונה. לפתן ממוקק היה הדבר האהוב עליו ביותר, והוא גם ידע כי הלפתן פותח את התאבון. זה עוד חסר לו, שקיבתו תתמלא ולא יעלה בידו לאכול את כל האוכל שיוגש לו. חלילה, הוא לא ישיאיה כאן אפילו פירור. חמתו עלתה בו. בוודאי, עבודה קשה כל כך, ניקוי וילונות, צחצוח כלי כסף, פירור, אפילו לא חצי פירור ישאר על השולחן. הוא עוד הספיק להסס אם העוף יהיה צלוי או מבושל, כאשר לפתע שם לב, כי בניגוד למצופה, נחיריו הרגישים אינם חשים בניחוח של מאכלים. הוא נשם עמוקות, המתין מעט, ומלבד ריחם הריחף של חומרי הניקוי השונים שפירז בעמל בכל פינות הבית, לא עלה באפו מאומה.

הוא פתח את עיניו בחשש, והבחין בבעל הבית העומד מולו בידים שלובות וממתין. "אני מבין ששקעת במחשבות, אפשר להמשיך את שיחתנו?".
 - **כמובן**, כמובן".
 - **ובכן**, כפי שאמרת לי, עבודה יפה מאד. באמת יפה. אין מה לדבר. כעת, כמובן, מה שמגיע - מגיע", ותוך כדי כך לפת את זרועו המותשת של העובד המסור, הובילו לעבר פתח היציאה, פתח את דלת העץ המפוארת והצביע על הדלת שממול, "שם מחלקים את האוכל. בתאבון".

הוא הודה לו מקרב לב, ובעצדים מאוששים פסע לעבר דירת האוכל. הפעם הוא יקבל את שלו בזכות ולא בחסד. **הדלת** היתה פתוחה. דלת פשוטה ומזמינה, בלי שטיח כניסה, ללא גיוונים, פשוט להכנס. הוא נכנס. קולות דיבור הגיעו לאזניו, הוא הלך בעקבותיהם וגילה כעשרה אנשים יושבים סביב שולחנות נאים וסועדים את ליבם. **"שב בבקשה"**, פנה אליו מאן דהוא, ככל הנראה בעל הבית, "תוך מספר דקות תקבל את מנתך".

הוא התיישב במקום פנוי, וסקר במבטו את כל הנוכחים, תוך כדי ניסיון לנחש איזו עבודה ביצע כל אחד מהם עד שזכה להתיישב ליד השולחן. היתה לו הרגשה נעימה. אחוות העמלים. הנה, עוד אנשים עבדו כל כך קשה כדי לקבל ארוחת צהרים. הוא חש את עצמו חלקה מגובש מקבוצה, וזה עשה לו טוב.

הוא צמק מבט אל האדם שישב מולו וסעד את לבו ברצינות, ושיגר לעברו משפט סתמי:
 - **בימי** חיי לא הפעלתי שואב אבק".

הלה אפילו לא הרים את ראשו מצלחת המרק.
 - **אתה** שומע, אף פעם גם לא צחצחתי כלי כסף".
הסועד הרים את ראשו ושני סימני שאלה ריצדו בעיניו. משהגיע למסקנה כי היושב מולו אינו מעורער בנפשו, הגיב:

- **על** איזה שואב אבק אתה מדבר?
 - **כאן**, בעבודה של האוכל. נאלצתי לנקות בית שלם כדי להכנס לכאן. שואב אבק, חומרי ניקוי...".
הסועד החל לפקפק במסקנתו, והרהר לעצמו בעצבות,

הבטחה - "אעניק לך מאה זוזים כל שנה": משלב זה ואילך עלינו להסתמך על גדולי הדורות הקודמים, הראשונים מפרשי הש"ס, ולהוכיח כיצד הם למדו את משנתנו, האם הם הגבילו את ההוראה הנלמדת ממנה למקרים שבהם אין גבול להתחייבות הנודר בלבד. ובכן, אומר רבי עקיבא איגר, הרא"ש הורה, כי ממשנתנו יש ללמוד **שכל התחייבות מצטמצמת עד למינימום האפשרי**. הרא"ש קבע זאת במענה ליהודי שהתחייב לתת לחבירו מאה זוז לשנה, אך לא פירש כמה שנים הוא מתכוון לעשות זאת, מה דינו. הרא"ש השיב (ש"ת כלל ו' סימן י"ח, י"ט): "יתן לו מאה זהובים... ובשנה אחת יפטרנו מנדרו".

לכאורה, גם במקרה זה אפשר לטעון את חילוקו של רבי עקיבא איגר, שמשנתנו עוסקת בהתחייבות שאין לה קץ, ודווקא התחייבות מסוג זה נסוגה עד למינימום האפשרי, אך במקרה שלפנינו, מה מונע מאיתנו לחייבו להעניק לחבירו מאה זוזים כל שנה עד מאה ועשרים, הרי זו התחייבות שיש לה תכלה וקץ. הרי לנו, מסיים הגרע"א, שרבינו הרא"ש למד, כי הכלל שנאמר במשנתנו מתייחס לכל סוגי הנדרים, ולפיכך, גם ממלא השמן אינו חייב למלא כי אם ששה קנים בלבד מתוך ששה עשר הקנים החדשים [ועיין שם עוד שדן באיזה לשון אמר את נדרו].

יהודי שאינו זוכר לאיזו אגודת חסד התחייב צדקה: כל דברינו עוסקים ביהודים שהוציאו משפטים ברורים מפהם, ועלינו "לפרש" את דבריהם. ברם, אם הנודר בעצמו מסתפק מה היתה מחשבתו בשעה שנדר, שמא אכן הרהר במחשבתו כי ימלא בשמן כל מנורה שתוצב בבית הכנסת, חובה עליו להחמיר ולהציב את נדרו במגבלה הגבוהה ביותר שאפשר להכליל בדבריו. זאת, נלמד גם כן ממשנתנו האומרת: "פירשתי ואיני יודע איזה מהן פירשתי, יביא חמשתו". היינו: הנודר להביא מנחה ואינו זוכר לאיזו מנחה מתוך חמשת סוגי המנחות התכוון - יביא את כולנה. כך גם הורה לימים חתנו של הגרע"א, ה"חתם סופר" זצ"ל (ש"ת י"ד סימן ר"מ), לאדם שהתכבד בשבת לעלות לתורה ובשעה שהגבאי ערך לו "מי שבירך" הוא נדב סכום נאה לאחת מאגודות הצדקה שבעירו, אך משבא לממש את התחייבותו זכרונו בגד בו וככל שניסה, לא עלה בידו להזכר לאיזו אגודת התחייב צדקה. עליו לתת את הסכום שהתחייב לכל אחת ואחת מאגודות הצדקה! הורה לו ה"חתם סופר". זאת, משום שבנדרי צדקה והקדש יש להחמיר מכח הספק. אמנם, אין לכופו, ואם הוא מסרב, הוא רשאי להניח את הסכום שהתחייב בפני נציגי כל האגודות ולהניח להם לבוא לעמק השווה. מדוע אכן בנדרי הקדש יש להחמיר? על כך במאמר הבא.

כי גם אנשים שפויים משתגעים כשהם מחכים לאוכל. אך הלה לא הרפה. "אתה לא יודע על מה אני מדבר? חצי יום עבדתי קשה כדי להגיע לכאן, שואב אבק, חומרי ניקוי...".

הסוד קם ממקומו, התיישב ליד מידוענו, שם את ידו על כתפו וביקש: "עשה לי טובה, תתחיל לספר מהתחלה. לא הבנתי כלום".

במשך שעתיים תמימות הוא לא היה מסוגל להכניס מאומה לפיו. התברר לו כי הוא דפק על הדלת הלא נכונה. לו רק היה נכנס ישר לבית זה, היה זוכה לאכול מיד. איתרע מזלו, והוא דפק על הדלת הלא נכונה, אצל השכן הנוכל...

משל זה נוהג הגאון ר' חיים ברוך נבנצאל שליט"א לספר, כדי להמחיש כי בסופו של דבר הכל אוכלים מידו של הקב"ה, המאמצים והטרחה אינם משנים את התוצאה! "הזן את העולם כולו".

הדברים הרי גלויים לעין. כולנו רואים אנשים המתאמצים לפרנסתם מעל ומעבר, והתוצאות... ואילו אחרים משיגים כפליים ברבע מאמץ. "הוא נותן לחם".

אם יש בסיפור זה כדי לזרז עוד יהודי אל שיעור הדף היומי, עוד יהודי אשר יפנה שעה קלה מסדר יומו העמוס כדי לקבוע עיתים לתורה - דיינו.

על אחת כמה וכמה, שרבות אלפי ישראל, קובעי עיתים לתורה בכל יום, נוהגים כך לאורך חייהם, ומפנים מזמנם היקר כדי לעסוק בתורת הנצח, מתוך אמונה, הבנה וידיעה ברורה, כי "זמנם" הוא "זמנו", "כספם" הוא "כספו", ו"הצלחתם" היא "הצלחתו". **ברוך ה'.**

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

נסא דברכתא

מעומקא דליבא
נשגר בזאת ברכת מזל טוב
לרגל השמחה השרויה במעונם של
הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשונו

הרה"ג שמואל בלוך שליט"א
ביהכ"נ משכן רפאל - זכרון יעקב
לרגל נישואי הבן

הרה"ג יוסף שמואל בריקמן שליט"א
ביהכ"נ יד דוד - ראשון לציון
לרגל נישואי הבן

הרה"ג לוי יצחק ברנשטיין שליט"א
ביהכ"נ פא"י - נתניה
לרגל נישואי הבת

הרה"ג בנימין דבש שליט"א
ביהכ"נ נד מערבי, בית יצחק אהל אליהו - אשדוד
לרגל הכנס הבן בעול תורה ומצוות

הרה"ג רפאל נחומברג שליט"א
ביהכ"נ גאולת ישראל - נס ציונה
לרגל הולדת הבת

בברכת התורה ולומדיה
מאורות הדף היומי

דף ק/ב פירשתי ואיני יודע מה פירשתי

יורשיו של הנפטר, חייבים לשלם את ספיקות הנדרים של אביהם?

במשנה זו ובמשניות הבאות אחריה מבואר, כי המקדיש ממון להקדש בלשון שאינה נהירה די הצורך - "יהא מביא עד שיאמר לא לכך נתכוונתי". כגון, אמר "הרי עלי זהב להקדש" ולא פירש את משקל הזהב, יביא זהב בכמות כזו שהוא בטוח שיותר מכך לא עלה בדעתו להקדיש. במאמר זה נבחן שתי הגדרות שונות להבנת דין זה ואת ההשלכה המפתיעה הנובעת מן ההבדל שביניהן. כידוע, כאשר מתעורר ספק על אודות זהות בעליו של חפץ מסויים, או אם מתעורר ספק בדבר קיומו של חוב ממון בין אדם לחבירו, תקף הכלל "המוציא מחבירו עליו הראיה" - אי אפשר לחלץ ממון הנמצא בחזקתו של אדם, ללא הוכחה מוצקה. כלל ממוני מפורסם זה, נמוג ונעלם, משום מה, בהגיענו לספיקות המתגלעים בין האדם לבין רשות ההקדש, ומוטל עלינו להבין זאת למה.

ספק איסור לחומרא: רבינו הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (ליקוטים בסוגייתנו, עיין שם שהביא שכ"כ מהרי"ט) מסביר, כי כאשר הצדדים לספק הם שני בני אדם, הרי שהנידון שלפנינו הוא ממוני, ואזי הכלל הממוני, "המוציא מחבירו עליו הראיה", קובע כיצד לנהוג בספק זה. ברם, כאשר אחד הצדדים הנוגעים בדבר הוא "הקדש", אזי, לווה אל הספק גם הצד האיסורי שמקורו באיסור התורה (במדבר ג/ג) "לא יחל דברו" - כל יפר אדם את נדריו. לפיכך, הנודר להקדש חייב לקיים את דבריו גם מספק, משום שבספק איסור אי אפשר להקל.

אין אדם מוחזק נגד קונו! הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד (קובץ שיעורים, קונטרס דברי סופרים סימן ה' אות ב'), פוסע במשעול שונה לחלוטין בבואו להסביר מדוע הכלל "המוציא מחבירו עליו הראיה" אינו מספק די הצורך כדי להותיר את הממון אצל בעליו. כאשר שניים ניצים על ממון, אזי, מי שהממון ברשותו נחשב "מוחזק" בו ביחס לצד שכנגד. אולם, "אין אדם מוחזק נגד קונו!" ואחרי ככלות הכל לבדו ימלוך נורא. לא יתכן שהחזקה בחפץ תעניק לבעליו עדיפות ממונית על בורא השמים והארץ.

לעילוי נשמת

מרת **מרים קסטנר** ע"ה
ב"ר ישראל יהודה ליטש רוזנבאום הי"ד
נלב"ע ט"ו בסיון תשס"ז **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בעלה יחידינו
הר"ד **אברהם יוסף קסטנר** שיח"ל - ירושלים

לעילוי נשמת

הר"ר **אהרן פרידמן** ז"ל
ב"ר חיים קלונימוס קלמן ז"ל נלב"ע כ' בסיון תשנ"ט
מיקירי בית המדרש סוכוטשוב

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הרב **בן ציון צבי גולדשטיין** ז"ל
בן ר' יצחק אייזיק ז"ל נלב"ע ט"ז בסיון תשנ"ג
תנצב"ה

הונצח ע"י בנו יחידינו הר"ר **שמשון אברהם יהודה ומשפ' שיחיו**

קטע יומי מתוך הגליון השבועי
'מאורות הדף היומי - לילדים'

מסכת מנחות דף ק"ד יום שלישי ל"ט בסיון

הקרֶבן שֶׁה' אוהב

חז"ל אומרים שהקדוש ברוך הוא מחבב במיוחד קרֶבן שמונבא על ידי עניים, מפני שהם צריכים להתאמץ כדי להקריב קרֶבן, שהרי אין להם כסף. אמר רבי יצחק: מדוע בפסוקי קרֶבן מנחה נאמר: "ונפש כי תקריב קרֶבן מנחה" ולגבי יתר הקרבנות לא נאמר ש"נפש" מקריבה אותם? כי אמר הקדוש ברוך הוא: מי דרכו להביא מנחה? עני! כי אין לו כסף להביא בהמה לכן הוא מביא מנחת סלת. אני מחשיב זאת כאלו הוא הקריב את נפשו לפני! בגלל המאמץ. עוד אמר רבי יצחק, שזו הסבה שישנם חמשה סוגי טגון של המנחות, משל למלך שאוהבו עשה לו סעודה וידע המלך שאוהבו הוא עני, אמר לו המלך: עשה לי חמשה סוגי טגון כדי שאהנה מהסעודה. כלומר: המלך רצה שהעני ירגיש שהמלך הנהנה מן הסעודה ולכן הוא אמר לו: מהמאכלים שיש לך, תכין חמשה סוגים שאהובים עלי. כך אמר הקב"ה שיעשו חמשה סוגי מנחה.

למנוי לגליון לילדים חייג: 1700-500-151

בהבדל העצום הפעור בין שני ההסברים השונים כל כך, בולט המקרה הבא. כיצד ננהג במקרה שהיהודי בעל הספק הלך לעולם שכולו טוב בטרם היה סיפק בידו שלם את חובו המסופק להקדש. הנצווה על ירשיו לשלמו?

ובכן, לדעת הגאון רבי עקיבא איגר, אי אפשר לכרוך עליהם חובה כלשהי, שהרי האדם שמצווה באיסור הפרת הנדר איננו כאן, היורשים אינם נוחלים את חובותיו של מורישם, וממילא, כל שנותר הוא ספק ממוני בלבד, וה"מוציא מחבירו עליו הראיה" (הגרע"א שם).

אולם, לפי הסברו של רבי אלחנן וסרמן, על היורשים להעביר את החפץ המסופק להקדש, שכן הטענה שאילצה את המוריש להכריע את הספק לחומרה, נותרה בעינה - אין אדם מוחזק נגד קונו, וגם היורשים אינם רשאים לטעון כי הם מוחזקים בממון ("פירות תאנה"). [כמו כן, נפקא מינה באומר "הרי זה להקדש", והתעורר ספק מה כלול בדבריו, עיין שם ברעק"א].

מדוע בדיני נפשות הולכים אחר הרוב אך לא בדיני ממונות: נסיים דיון יפה זה בתירוץ נפלא של הגאון רבי אלחנן וסרמן על קושיה מפורסמת. בעל "שב שמעתתא" (שער ד, פ"ח) שואל, מדוע בדיני נפשות הולכים אחרי הרוב, אך בדיני ממונות אין הולכים אחרי הרוב? וכי מה הבדל יש בין ממונות לנפשות, הרי האדם מוחזק בגופו לכל הפחות באותה מידה שבה בעל הממון מוחזק בממונו! כיצד, איפוא, נוצר פער שכזה לטובת בעל הממון [עיין שם בשב שמעתתא שביאר, כי דיני ממונות אכן אינם חמורים מדיני נפשות].

אולם, לאחר שהתודענו להסברו של רבי אלחנן, נשמט הבסיס לקושיה זו. אכן כן, בעל הממון מוחזק בממונו כלפי התובעו ממנו, אך האדם אינו מוחזק על גופו כלפי התובעו ממנו, נותן התורה, אשר קבע חיוב מיתה על איסורי תורה מסויימים (קובץ דברי סופרים, שם). [המעיינים שמו בוודאי לב לכך, שהסברו של ר' אלחנן מועיל לנדרי הקדש, אך לא לנדרי צדקה].

חדש
ממאורות!

מסכת חולין ללומדי הדף היומי דבולה בה

לימוד הדף היומי
 + המאור המבואר
 + מאורות ההלכה

במסכת חדשה מהודרת ומרהיבת עין
 החיד עם מאות תמונות צבעוניות לבאר הסוגיות באופן מוחשי

הלכות בשר וחלב והפרשת חלה כהוראת גדולי ישראל שליט"א

מבצע מעלין בקודש!

הביאו מסכת חולין מכל הוצאה ובכל מצב, וקבלו את המסכת החדשה עם כל התוספות בחצי מחיר!

ההחלפה במשרד בית מאורות וגמון 1 בני ברק כלבדו

לפרטים והזמנות: 1-700-500-151